

K rozvoji zaměstnanců AOPK ČR

**PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST**
www.esfcr.cz

Praha – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR se v lednu 2011 zařadila mezi úspěšné žadatele o dotace z Evropského sociálního fondu Evropské unie.

V rámci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, oblast podpory Posilování institucionální kapacity a efektivnosti veřejné správy byl koncem roku 2010

schválen projekt Podpora rozvoje řízení lidských zdrojů.

Cílem projektu je ustavit v AOPK ČR moderní systém řízení a podpory osobnostního rozvoje zaměstnanců. Řešitelský kolektiv pracovníků AOPK ČR spolu s externími dodavateli během jeho realizace v letech 2011 a 2012 vymezí pracovní zařazení zaměstnanců, navrhne hodnocení jejich výko-

nu a doporučí celkovou personální strategii organizace. Součástí projektu je též příprava a realizace pilotního vzdělávání vedoucích zaměstnanců v tzv. měkkých dovednostech (manažerských, komunikačních a řídicích).

Smyslem projektu je zkvalitnění řízení procesů v rámci organizace a zefektivnění její činnosti.

-fp-

Jaro ožívá návratem stěhovavých ptáků

Česká společnost ornitologická odstartovala 1. března 2011 nový ročník projektu Jaro ožívá, který je součástí celoevropské kampaně Spring Alive. V rámci této akce tisíce lidí z celé Evropy sledují návrat vybraných poslů jara prostřednictvím internetových stránek www.springalive.net.

Kampaň Spring Alive, která probíhá od roku 2006, je určena převážně dětem, jejich rodinám a školním kolektivům. Zkušenosti z minulých let však ukazují na zájem účastníků bez rozdílu věku i ornitologických znalostí. Podstatou kampaně je sledování přiletu pěti stěhovavých druhů ptáků – čápa bílého, vlaštovky obecné, kukačky obecné, rorýse obecného a vlhy pestré. Zúčastnit se je jednoduché – stačí si zaznamenat své první pozorování zmíněných druhů a vložit je na www.springalive.net. Každá zúčastněná země má svoji národní jazykovou verzi, kde lze na příslušných mapách a v tabulkách zkontrolovat „postup jara“ Evropou. Mezi jazykovými verzemi lze libovolně přecházet a sdílet tak své jarní zážitky s podobnými nadšenci z celé Evropy.

Projekt Jaro ožívá je velice vhodný i pro školy a jak ukázala pilotní sezona, může se stát inovativní součástí výuky. Učitelé i děti nalezou na webových stránkách rozsáhlé informace, fotografie od našich předních fotografů přírody i jednoduché počítačové hry. Je zde také speciální sekce, určená prá-

vě učitelům, kteří si mohou stáhnout výukové materiály.

Česká republika se k projektu připojila teprve v roce 2010 a nevedla si vůbec špatně – s celkem 1 843 pozorováními se umístila na devátém místě mezi všemi zúčastněnými zeměmi. V témže roce bylo v celé kampani shromážděno 103 582 pozorování z 36 zemí Evropy, Blízkého východu a Afriky.

Výsledky projektu jsou zpracovávány odborníky z organizace BirdLife International

s cílem zjistit trendy návratů stěhovavých ptáků a faktory, které ovlivňují případné změny v migračním chování. Limitujícím faktorem je pouze dostatečně velký počet účastníků a dostatečně dlouhá doba trvání kampaně.

Těšíme se na vaše pozorování na www.springalive.net!

*Lucie Hošková
koordinátorka projektu Jaro ožívá v ČR
Česká společnost ornitologická*

Poslanci na návštěvě AOPK ČR

Praha – V březnu proběhla prezentace hospodaření vybraných resortních organizací ve výboru pro životní prostředí Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Předseda podvýboru pro ochranu přírody a krajiny Bořivoj Šarapatka poté požádal o podrobnou prezentaci práce Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Zasedání podvýboru proběhlo 7. dubna na ústředí této organizace.

František Pelc, ředitel AOPK ČR, a jeho náměstci poslance seznámili s činností celé instituce v oblasti monitoringu, výkonu státní správy, praktické péče o přírodu a krajinu i práce s veřejností. Na konkrétních příkladech – třeba pastvě v národní přírodní rezervaci Raná, revitalizaci potoků na Benešovsku či záchranných programech ohrožených druhů – ukázali, jak tyto činnosti přispívají k ochraně biodiverzity a obnově ekologické stability krajiny. AOPK ČR je příslušná k hospodaření na 117 km² pozemků, vykonává státní správu na území 24 chráněných krajinných oblastí, 213 národních přírodních rezervací a památek a více než pět stovek přírodních rezervací a památek. Tato území ovšem nejen spravuje, ale také o ně pečují. Hodnotí jejich stav, zajišťuje management a přípravu plánů péče. Údaje, které její spolupracovníci v terénu získají, pak slouží nejen k rozhodování o podobě další péče o chráněná území, ale i jako informační zdroj pro ostatní orgány veřejné správy.

Poslance zaujaly zejména tři okruhy problémů, o kterých se diskutovalo podrobněji. Prvním je náhrada újm za omezení zemědělského, lesního a rybníčního hospodaření. Z hlediska vynakládání veřejných prostředků je totiž obecně diskutabilní, zda o náhradu újm mají žádat i státní instituce spravující státní pozemky. Dalším tématem byl Program péče o krajinu, který slouží k financování drobných a středně velkých konkrétních akcí při údržbě krajiny a chráněných území. Byla to právě poslanecká iniciativa, která v roce 2011 na základě konkrétních příkladů z praxe pomohla pro tyto účely zachovat stejný objem finančních prostředků jako v předchozím roce. Přítomní poslanci se také seznámili s možnostmi, které veřejné správě poskytuje Informační systém ochrany přírody.

Více než dvouhodinové zasedání podvýboru bylo důležité zejména pro formulaci témat, která mohou poslanci ve své práci v budoucnu využít. Na problematiku ochrany přírody a péče o krajinu existuje v Poslanecké sněmovně tradičně široká škála názorů. Instituce, které mají ochranu přírody v popisu práce, by tedy měly umět poslancům přesvědčivě doložit, že ochrana společného přírodního dědictví, nejvzácnějších klenotů české přírody, je postavena na odborném základě a zároveň na efektivním využívání finančních prostředků. Práce AOPK ČR obě tato kritéria splňuje.

-kš-

Nálezová databáze v praxi

Nálezová databáze ochrany přírody (NDOP) se stala nedílnou součástí práce řady státních úředníků. Svědčí o tom provedená analýza filtru NDOP v roce 2010.

V roce 2010 zadaly externí subjekty více jak 17,5 tisíc dotazů, tj. průměrně okolo 47 dotazů každý kalendářní den.

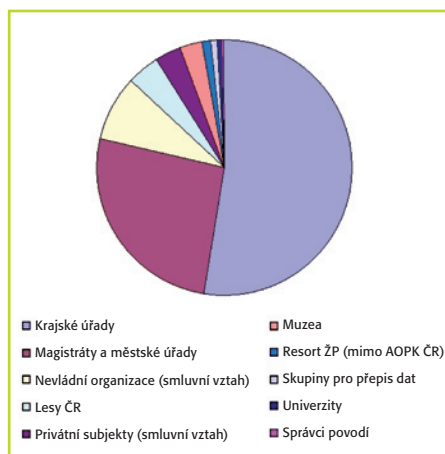
Skoro polovinou (přesně 47,5%) se na využívání podíleli pracovníci krajských úřadů a necelou pětinou (23,7%) zaměstnanci magistrátů či městských úřadů.

Vůbec nejvíce dotazů zadal Krajský úřad Středočeského kraje (2 913) a Krajský úřad Ústeckého kraje (1 861). Z městských úřadů se nejčastěji dotazoval Městský úřad Jindřichův Hradec (541).

Z organizací resortu ŽP patří „prvenství“ Správě Národního parku Šumava (336 dotazů) a České inspekci životního prostředí (ředitelství 318 dotazů a z inspektorátů se nejčastěji dotazoval Oblastní inspektorát Plzeň s 280 vloženými dotazy).

Graf znázorňuje využívání filtru NDOP (on-line přístup do databáze více jak 6,7 mil. záznamy) v roce 2010 externími subjekty, které uzavřely s AOPK ČR smlouvu o využívání této služby ISOP.

-zoh-

Přednášky s tematikou CITES

V souvislosti s rokem 2010, který byl Valným shromážděním OSN vyhlášen Mezinárodním rokem biodiverzity, se rozhodlo samostatné oddělení AOPK ČR – vědecký orgán CITES zvýšit veřejné povědomí o této mezinárodní úmluvě a upozornit tak veřejnost prostřednictvím přednášek na snižování biologické rozmanitosti.

Pracovníci vědeckého orgánu CITES se tentokrát zaměřili na osvětovou činnost nejmladších generací a zorganizovali několik přednášek na základních školách a gymnáziích. Krátká přednáška o délce trvání jedné vyučovací hodiny má studentům sloužit k utvoření představy o úmluvě CITES a přiblížení problematiky mezinárodního obchodu s ohroženými druhy. Je přínosná nejen pro studenty, ale i pro učitele biologie, zoologie a příbuzných předmětů, kteří by se rádi zábavnou formou dozvěděli více o ochraně přírody. Zaujmout žáky základních škol není vždy jednoduchý úkol, a proto jsou součástí přednášky nejen fotografie exemplářů CITES, ale rovněž ukázka několika předmětů zadržovaných Českou inspekcí životního prostředí (např. pašované kabelky z hadí kůže, slonovina, roh nosorožce) a informačního spotu s hercem Harrisonem Fordem, natočeného pro americkou organizaci bojující proti obchodu se zvířaty. Po skončení přednášky jsou posluchačům rozdány poutavé propagační materiály vydané Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR v podobě letáků, kalendářů, nástěnných mapek a pozorné posluchače, kteří se aktivně zapojili do průběhu přednášky, odmění přednášející třeba tematickým pexesem.

S úspěchem rovněž probíhají přednášky pro nejmenší děti z mateřských škol pod vedením pracovníka krajského střediska AOPK ČR v Brně, při nichž se děti aktivně zapojují do her s tematikou ochrany přírody.

V roce 2011 se již s žádostí o přednášky přihlásilo 30 knihoven, které byly osloveny prostřednictvím Národní knihovny a organizují vzdělávací činnosti pro žáky základních škol. Zároveň samostatné oddělení vědecký orgán CITES oslovil několik vysokých škol s nabídkou přednášek rozšířených pro potřeby vysokoškolských studentů.

Eva Smetanová

Biologická olympiáda z pohledu ochránce přírody

Léto roku 1974 se vskutku vydařilo. Ve stanovém táboře na břehu Nežárky se žáci sedmých až devátých tříd připravují na národní kolo Biologické olympiády. Jedné z přednášek se ujal mladý vědecký pracovník pražského Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody Václav Petříček. Navýsost zajímavě a přitom naprosto fundovaně seznamuje posluchače s tím, co to vlastně ochrana přírody je.

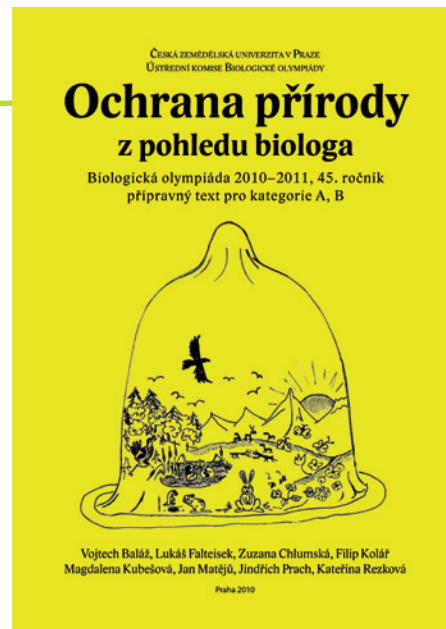
Popsaná příhoda mi vytanula na mysli, když se mi do rukou dostal přípravný text již 45. ročníku Biologické olympiády pro kategorie A, B s výmluvným názvem *Ochrana přírody z pohledu biologa*. Příručka je určena žákům středních škol včetně šestiletých a osmiletých gymnázií. S výjimkou jediného působí všichni autoři na akademických pracovištích v Praze a Brně.

Fakty a názory nabitá publikace seznamuje čtenáře se základy rychle se rozvíjejícího vědního oboru – ochranné biologie. Klady a záporny široce rozšířené, obtížně definovatelné a ještě hůře uchopitelné koncepty *biologické rozmanitosti* propojují autoři v době hospodářské recese s ještě ožehavější a přitom veskrze legitimní otázkou: Jaké jsou (prioritní) priority v globální péči o biologickou rozmanitost? Následující kapitola se podrobně věnuje hlavním činitelům (hnacím silám), ovlivňujícím v různém prostorovém a časovém měřítku složky biodiverzity. Péče o populace cílových druhů patří mezi tradiční součásti ochrany přírody – a také u veřejnosti nejoblíbenější. Občas zapomínáme, že se v polovině 90. let 20. století Česká republika stala vůbec první postkomunistickou zemí, kde měl resort životního prostředí k dispozici nemalé finanční prostředky na dotace vlastníkům a nájemcům pozemků, podporující šetrné hospodaření v krajině. Kapitola nazvaná *Krajina a péče o ni* shrnuje nejen současné názory na vývoj krajiny na území dnešní ČR, ale představuje i konkrétní způsoby péče o stanoviště, na nichž ochráně přírody z nějakého důvodu přednostně záleží nebo by podle autorů mělo záležet. Samostatnou část vyčlenili autoři obnově základních typů prostředí a problematice, která zůstává v ochranných textech dosti opomíjená – dekontaminaci jednotlivých složek prostředí. Závěr skutečně korunuje dílo – úplně poslední kapitola představuje hutný komentovaný přehled české a mezinárodní legislativy na ochranu přírody, systému státní ochrany přírody a nástrojů praktické péče o přírodní a krajinné dědictví v České republice.

Oceňuji viditelné úsilí autorů o co největší srozumitelnost textu o to víc, že nepatří mezi „vyspané“ popularizátory a občas je to ve výkladu znát na poněkud kostrbatějších formulacích. Líbí se mi vložené kreslené vtipy včetně netradiční obálky, vhodně odlehčující text. Autoři často využívají rámečky pro příklady, kterými nenásilně ilustrují výklad. U četných citovaných pramenů je uvedena internetová adresa, kde je možné získat původní zdroj informací.

V tak vysoce informativním textu, navíc psaném více autory, musely zcela zákonitě zůstat nepřesnosti, takže uvedu namátkou některé

z nich. Fylogenetika nezvýšila počet poddruhů levharta skvrnitého (*Panthera pardus*), naopak: místo 22 morfologicky vymezených poddruhů dnes na základě genetické analýzy uznáváme jen 9, i když jeden z nich může být samostatný druh. Autoři měli možná na mysli levharta obláčkového (*Neofelis nebulosa*). Jeho populace z Kalimantanu (Bornea) a Sumatry byly již v roce 2006 vyčleněny jako druh levhart ostrovní (*N. diardi*), který podle molekulárně-genetických rozborů vytváří na každém z jmenovaných ostrovů samostatné poddruhy. Ani tygr (*Panthera tigris*) není úplně nejlepší příklad. Pravdou je, že z tygra indochánského (*P. corbetti*) biologové vyňali tygra malajského (*P. jacksoni*). Na druhou stranu použití soudobých postupů molekulární genetiky naznačuje, že již vyhynutý tygr kaspický (*P. virgata*), původně obývajícím rozsáhlý areál od východního Turecka přes Střední Asii po severní Afghánistán, byl ve skutečnosti západní populací dobře známého tygra ussurijského (*P. altaica*) a že obě populace oddělil teprve před 150 – 100 lety intenzivní lov. Možná, že lepším příkladem by mohli být lidoopi: V současnosti převládá mezi zoology názor, že existují dva druhy orangutanů, z nichž jeden se člení na tři poddruhy, a dva druhy gorily s pěti poddruhy. Jméno ruského generála a po něm pojmenovaného volně žijícího koně bychom měli psát podle ruského pravopisu, neboť přes polskou podobu jména se jeho otec, poručík carské armády, vždy považoval za Rusa. Zranitelnost migrujících druhů zvyšuje nápadné zúžení jejich migračních tras (hrdla láhve): Notoricky známým příkladem zůstávají kromě míst, kudy táhnou stěhovaví ptáci z Evropy přes Středozemní moře do Afriky a zpět, přechody přes řeku Mara při velkém putování kopytníků ze Serengeti do Masai Mary. Otázka, k čemu by byla ochrana medvědů a vlků v ČR, kdyby byli na sousedním Slovensku neomezeně loveni, není v případě druhé šelmy, u níž byla nedávno v SR prodloužena doba lovu, jen akademická. Chápu, že již od časů skromného zaměstnance bernského patentového úřadu ve zkušební době je vše relativní a že jelen je podstatně menší než mamut. Přesto bych váhal označit jej za drobnější zvěř (str. 87). Nad výrazem *domorodé skupiny žab* (str. 38) se bude kulturní antropolog nebo sociální ekolog přinejmenším pohoršovat. Přístup, jak pomocí zástupných ukazatelů vymezit plochy, které by měly být chráněny v globálním měřítku přednostně, je nejméně osm, pokud nepočítáme jejich kombinace. V kapitole věnované chemickému znečištění prostředí postrádám zmínku o všeobecně podceňovaném vlivu zbytků léčiv a hormonální antikoncepce na biotu. Správný zkrácený název *Dohody o ochraně populací evropských netopýrů* je EUROBATS. Biosférické rezervace UNESCO nejsou vyhlášovány na základě mezinárodní mnohostranné úmluvy, ale jako jeden z výstupů známého programu *Člověk a biosféra* (MAB). Nedávno uveřejněné výsledky výzkumu rakouských vědců podporují tvrzení, že podíl mentálně postižených osob mezi Habsburky není ve srovnání s jinými panovnickými

dynastiemi či šlechtickými rody až tak nadprůměrný. Invazní nepůvodní druhy neovlivňují jen jiné druhy mj. tím, že na daném území změní mutualismus, ale některé z nich působí významně i na neživé prostředí. náš mateřský jazyk přejímá hlavně z angličtiny pro teorii a praxi ochrany přírody a krajiny četné výrazy a zároveň si některé termíny sami vytváříme. Dalo by se kupříkladu debatovat o tom, zda není vhodnější hovořit místo o *reintrodukcii* spíše o *repatriaci*. Proto je i z čistě uživatelského hlediska škoda, že v příručce nenajdeme slovníček alespoň základních termínů.

Přes pochopitelně značně kritický tón nevznívá podklad pro zápolení středoškolských zájemců o biologii pro nás zas tak úplně špatně. Kupříkladu tvrzení, že „koncept metapopulací je jeden z mála ekologických poznatků, který masivněji pronikl i do aplikací ochrany přírody, než vždy však byl pochopen zcela správně“ (str. 81), působí ve srovnání s postoji některých do oblak zahleděných akademiků, zásobujících nás zhusta hraběcími radami, jako učiněné polhazení po duši.

Hned v úvodu autoři zdůrazňují, že předkládaný text nepředstavuje klasickou školní učebnici, ale spíše moderně koncipovaného průvodce ochrannou biologii, který má předpokládané čtenáře, tedy středoškoláky, přivést k zamyšlení, proč a jak vlastně přírodu chráníme. A právě proto mám o posláni příručky určité pochyby. Text mohu víc než vřele doporučit zájemcům o péči o přírodní a krajinné dědictví. Je bezesporu kvalitní a přináší spoustu poznatků, navíc jiných než najdeme v přečetných anglosaských učebnicích oboru. Úporná snaha ukázat široký záběr ochranné biologie mladým lidem, které baví jiné biologické obory anebo biologie jako taková, však může být kontraproduktivní. Méně je zkrátka někdy více. Ostatně právě proto si Petříčkovi přednáška pamatují dodnes.

BALÁŽ V., FALTESEK L., CHLUMSKÁ Z., KOLÁŘ F., KUBEŠOVÁ M., MATĚJŮ J., PRACH J. & REZKOVÁ K.: Ochrana přírody z pohledu biologa. Biologická olympiáda 2010–2011, 45. ročník. Přípravný text pro kategorie A, B. Ústřední komise Biologické olympiády. Česká zemědělská univerzita Praha 2010. 191 str. ISBN 978-80-213-2085-7. Dostupné na <http://www.biologickaolympiada.cz/files/brozura2010.pdf>

Jan Plesník